

Średnie firmy dobrze adaptują się do zmieniającej się rzeczywistości, ale podejmują zbyt mało działań rozwojowych

Średnie firmy w Polsce stanowią 0,6 proc. wszystkich przedsiębiorstw i 21 proc. firm z sektora małych, średnich i dużych przedsiębiorstw (MSDP). Zatrudniają 27 proc. wszystkich pracujących w przedsiębiorstwach niefinansowych w tym sektorze oraz wytwarzają 10,2 proc. polskiego PKB. Problemem średnich firm w Polsce jest niższa produktywność i innowacyjność w porównaniu do średniego poziomu unijnego, a także niskie nakłady na B+R. Przeciętna polska firma średnia ma blisko dwa razy mniejszą produktywność pracy niż przeciętna firma unijna. Głównymi cechami odróżniającymi średnie firmy od przedsiębiorstw pozostałych kategorii wielkości są większa odporność na zmiany w otoczeniu niż w firmach małych oraz większa elastyczność działania niż w firmach dużych. Ponadto średnie firmy charakteryzuje stosunkowo dobra kondycja finansowa – wynika z raportu PIE „Pułapka średniego biznesu”.

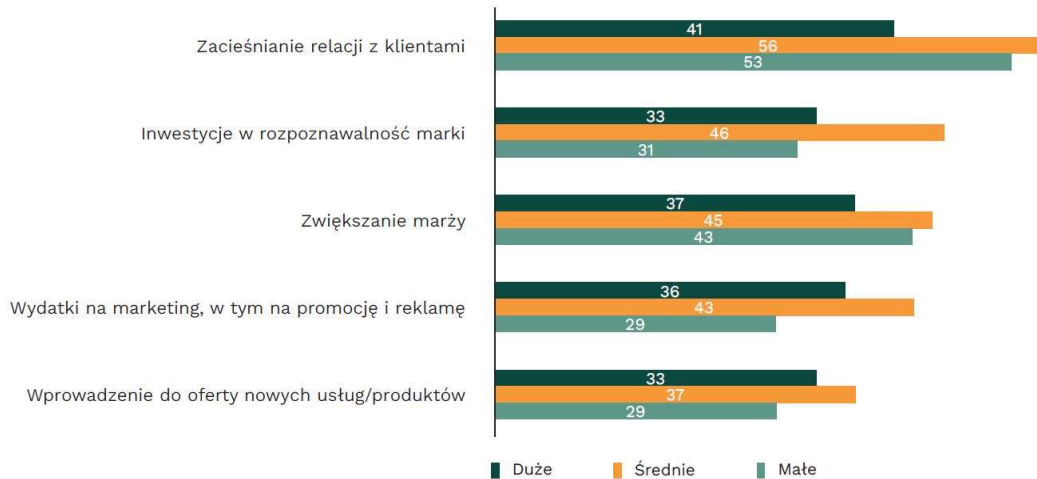
Udział średnich firm w ogólnej liczbie podmiotów i pracujących od 2010 r. zmniejszył się. Zmalał też ich udział w przychodach uzyskiwanych przez wszystkie firmy sektora MSDP oraz ponoszonych przez nie nakładach inwestycyjnych. Udział przychodów ogółem średnich firm w 2010 r. wynosił 27 proc. całego przychodu sektora MSDP, a w 2020 r. spadł do 24 proc. Podobnie było w przypadku nakładów inwestycyjnych (spadek z 24 proc. do 21 proc.). Spadł również udział średnich firm w tworzeniu polskiego PKB: z 10,4 proc. w 2010 r. do 10,2 proc. w 2019 r.

Wyniki badań PIE pokazują, że mimo znacznej różnorodności średnie firmy wykazują pewną specyfikę działalności biznesowej. Wynika ona z ich ponadprzeciętnej ostrożności w podejmowaniu działań w obszarze finansów firmy, zatrudnienia i wynagrodzeń pracowników. Średnie przedsiębiorstwa dokładają starań, aby ograniczyć ryzyko prowadzenia działalności gospodarczej. Zwraca uwagę stosunkowo wysoka świadomość menedżerów średnich firm w zakresie znaczenia inwestowania w kapitał ludzki, przy czym uznają to równocześnie za jeden z najbardziej niepewnych czynników związanych z funkcjonowaniem przedsiębiorstwa. Za specyfikę działalności średnich firm można też uznać ich ponadprzeciętną otwartość na procesy integracji i konsolidacji z zewnętrzną firmą (23 proc. wskazań wobec 14 proc. w dużych i małych przedsiębiorstwach), co jest obiecującym zjawiskiem – mówi Katarzyna Dębowska, szefowa zespołu foresightu gospodarczego w Polskim Instytucie Ekonomicznym.

Średnie firmy podejmują za mało działań rozwojowych

Pod względem specyfiki podejmowanych działań średnie firmy są bardziej zbliżone do dużych niż do małych. Najczęściej realizują działania wspierające sprzedaż, takie jak zacieśnianie relacji z klientami i inwestycje w rozpoznawalność marki.

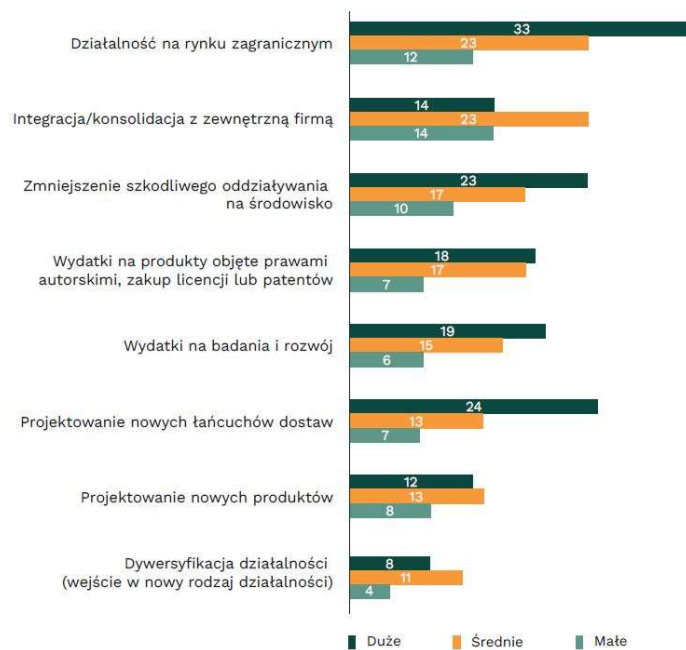
Wykres 7. Działania firm sektora MSDP związane ze sprzedażą w 2021 r. (w proc.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań PIE.

Nieco rzadziej średnie firmy inwestują w kapitał ludzki i organizacyjny oraz wprowadzają nowe technologie. Z kolei najrzadziej podejmują działania służące rozwojowi, np. w postaci ekspansji na rynki zagraniczne. O ile w przypadku działań związanych ze sprzedażą zaznaczała się przewaga średnich firm, to w przypadku działań związanych z rozwojem bardziej aktywne były duże firmy. Może to oznaczać, że średnie przedsiębiorstwa skupiają się raczej na bieżącym funkcjonowaniu niż na realizowaniu długofalowej strategii rozwoju.

Wykres 10. Działania firm sektora MSDP związane z rozwojem (w proc.)

Źródło: opracowanie własne na podstawie wyników badań PIE.

Problem niskiej produktywności i innowacyjności

Tym, co wyraźnie odróżnia od siebie firmy działające w różnych krajach unijnych, jest ich produktywność i innowacyjność. Pod względem produktywności pracy w średnich firmach Polska plasowała się pod koniec stawki, wyprzedzając jedynie 6 krajów. Produktywność pracy w średnich polskich firmach wynosiła jedynie 30 tys. EUR na jednego pracownika i była prawie o połowę niższa od średniej unijnej i aż trzykrotnie niższa niż w krajach z jej najwyższym poziomem. Widać tu wyraźny podział na kraje Europy Zachodniej i Środkowo-Wschodniej. Te pierwsze, szczególnie kraje Beneluksu, wyróżniały się wyraźnie większą produktywnością od państw, które weszły do Unii po 2004 r. Produktywność pracy rośnie wraz ze wzrostem wielkości firmy, przy czym polskie średnie firmy miały produktywność nieco bardziej zbliżoną do małych niż do dużych.

Również udział innowacyjnych firm w ogólnej liczbie firm średnich był znacznie poniżej średniej unijnej (63 proc.). Polska z wynikiem 37 proc. wyprzedzała jedynie Węgry i Rumunię. Podobnie jak w przypadku produktywności pracy wyniki średnich firm z nowych krajów członkowskich były w większości gorsze od średniej unijnej. Wyjątkiem były Estonia (85 proc.), Cypr (76 proc.) i Litwa (69 proc.), gdzie udział innowacyjnych firm średnich był wyższy niż średnia unijna. Jeżeli chodzi o wydatki na badania i rozwój (B+R), to przeciętnie w Unii 33 proc. średnich firm ponosiło wydatki na B+R, natomiast w Polsce było to jedynie 11 proc., tyle samo co w Bułgarii i więcej niż w Rumunii (2 proc.).

Firmy średnie analizowane w badaniu zostały zidentyfikowane według definicji odnoszącej się do wielkości zatrudniania. Jako średnie przedsiębiorstwa w badaniu uwzględnione zostały te firmy, które zatrudniają od 50 do 249 pracowników.

Polski Instytut Ekonomiczny to publiczny think tank ekonomiczny z historią sięgającą 1928 roku. Jego obszary badawcze to przede wszystkim makroekonomia, energetyka i klimat, handel zagraniczny, foresight gospodarczy, gospodarka cyfrowa i ekonomia behawioralna. Instytut przygotowuje raporty, analizy i rekomendacje dotyczące kluczowych obszarów gospodarki oraz życia społecznego w Polsce, z uwzględnieniem sytuacji międzynarodowej.

Kontakt dla mediów:

Ewa Balicka-Sawiak

Rzecznik Prasowy

T: +48 727 427 918

E: ewa.balicka@pie.net.pl